

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

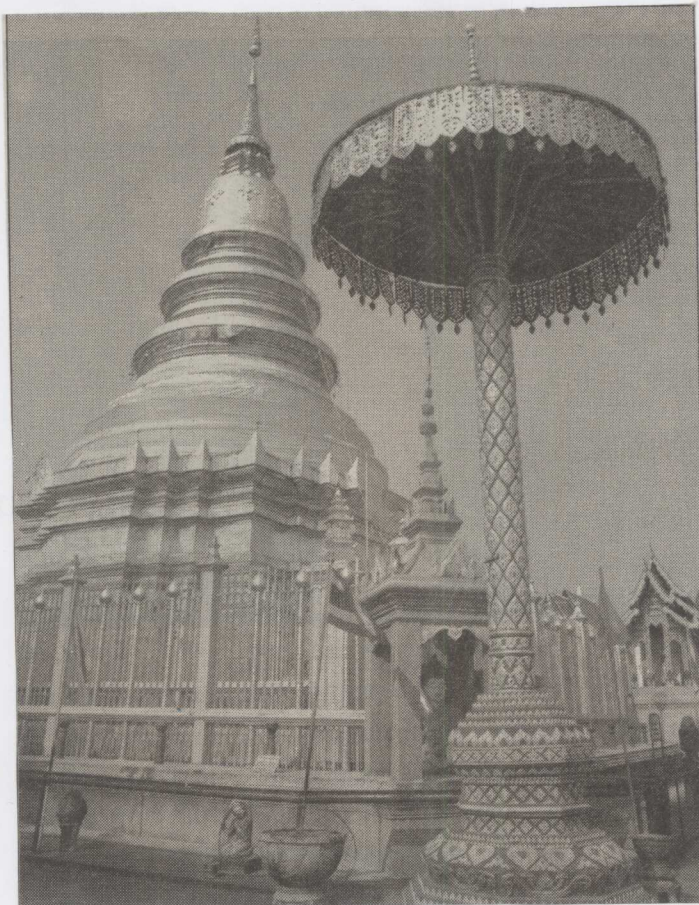
NORTH CLIPPING 2554/ 00137

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 5 ก.พ. 2550	ปีที่ 16	ฉบับที่ 5683	หน้า 5
---	------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

เจดีย์ 1,000 ปี

ที่เมืองลำพูน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	5 ก.พ. 2550	16	5683	5

ดิน

แดนในภาคเหนือของประเทศไทย นับเป็นดินแดนแห่งประวัติศาสตร์และมีโบราณสถานที่มีความสำคัญยิ่งอีกภาคหนึ่งของประเทศ ศิลปวัฒนธรรมนานัปการที่เคย

เจริญรุ่งเรืองอยู่ในแคว้นหริภุญไชย ล้านนา ยังคงทิ้งร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีไว้มากมายทั้งศิลาจารึก ตำนานท้องถิ่น โบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ ที่เห็นได้ชัดเจนคือหลักฐานด้านศิลปกรรม ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นและได้ส่งอิทธิพลทางด้านรูปแบบวิธีการให้แก่งานศิลปกรรมในยุคหลังอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏหลักฐานที่เป็นถาวรวัตถุจำนวนมากที่พบได้ตามวัดวาอารามที่เก่าแก่ต่างๆ โดยเฉพาะจังหวัดลำพูน ซึ่งถือว่าเป็นอดีตศูนย์กลางแห่งอาณาจักรหริภุญไชย

นครลำพูนแต่เดิมเคยเป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองทั้งศิลปวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง รวมทั้งการค้าขายที่มั่งคั่งอาณาจักรหริภุญไชยถือกำเนิดขึ้นในดินแดนแห่งนี้และยังถือได้ว่าเป็นปฐมอาณาจักรที่มีความเก่าแก่ที่สุด ดังนั้นนครลำพูนจึงเป็นเมืองที่เก่าแก่และสำคัญมีชื่อเสียงในด้านศิลปกรรมที่สวยงาม โดยเฉพาะภายในบริเวณวัดพระธาตุหริภุญไชยยังปรากฏโบราณสถานที่สำคัญต่างๆ มากมาย

เป็นที่ทราบกันแล้วว่านครหริภุญไชยหรือ

เมืองลำพูนสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.1206 ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำปิงและแม่น้ำกว หลังจากการสร้างเมืองเสร็จพระเจ้าสุทโธทัญและพระสุกกทันตฤาษีจึงได้อัญเชิญพระนางจามเทวี พระธิดาแห่งกรุงละโว้ให้เสด็จขึ้นมาครองเมือง ดังนั้นศิลปกรรมที่ยังปรากฏอยู่ตามวัดต่างๆ ในลำพูนจึงเป็นศิลปกรรมสมัยหริภุญไชยแทบทั้งสิ้น

เมื่อเดินทางมาเยือนเมืองลำพูนก็ต้องแวะชมความรุ่งเรืองของศิลปกรรมแบบหริภุญไชย สถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาชมมากที่สุดก็คือวัดพระธาตุหริภุญไชยรวมหาวหาร วัดนี้ถือเป็นวัดหลวงสำคัญของชาวลำพูน สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.1651 ในสมัยของพระเจ้าอาทิตยราช ปุชนิยสถานสำคัญคูเมืองคือองค์พระบรมธาตุหริภุญไชย ซึ่งเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ องค์เดิมนั้นสูงเพียง 3 วามีโกษทองที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุสูง 3 คอก ต่อมาเมื่อหริภุญไชยได้ตกเป็นเมืองขึ้นของเชียงใหม่ พระมหาเถระในลำพูนและขุนฟ้าได้ก่อพระเจดีย์รูปทรงกลมครอบองค์เดิม มีขนาดสูง 10 วา จากนั้นได้มีการบูรณะองค์พระธาตุอีก 2 ครั้งใน

สมัยพระเจ้าเมืองแก้วและในสมัยของพระเจ้ากาวิละโดยได้ยกฉัตรขึ้นทั้ง 4 มุม

ภายในวัดพระธาตุหริภุญไชย ยังมีเจดีย์โบราณซึ่งตั้งอยู่ในเขตพุทธาวาส ได้แก่ สุวรรณเจดีย์ เป็นเจดีย์ที่มีลักษณะการก่อสร้างแบบเดียวกับเจดีย์กู่กุดวัดจามเทวี องค์เจดีย์สร้างด้วยศิลาแลงผสมอิฐเป็นทรงสี่เหลี่ยมซ้อนกัน 5 ชั้น แต่ละชั้นประดับซุ้มจะนำด้านละ 3 ซุ้ม ภายในแต่ละซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปดินเผาประดับปูนปั้นมีร่องรอยของการลงรักปิดทอง

เจดีย์เชียงยัน อยู่ทางทิศเหนือขององค์พระธาตุหริภุญไชย ตามตำนานกล่าวว่าสร้างในสมัยพระเจ้าอาทิตยราช โดยศรัทธาของพ่อครัวแม่ครัว ลักษณะทางสถาปัตยกรรมฐานล่างเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสซ้อนกันขึ้นไป 4 ชั้น ตัวเรือนมีซุ้มจะนำด้านละ 4 ด้านเหนือเรือนธาตุขึ้นไปเป็นฐานแปดเหลี่ยม องค์สถูปเป็นทรงระฆังแบบลังกา

สถาปัตยกรรมแบบหริภุญไชยที่พบในเมืองลำพูน นอกจากจะเป็นหลักฐานให้ทราบถึงความเก่าแก่ของเมืองแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบบางอย่างในทางวัฒนธรรมของบ้านเมืองสมัยนั้นๆ โดยเฉพาะในเรื่องศาสนาและระบบความเชื่อในทางเทคนิควิทยาและการเกี่ยวข้องในทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่สร้างขึ้นตามความเชื่อในคติพุทธศาสนา ซึ่งปัจจุบันยังหลงเหลือปรากฏให้เห็นอยู่ ได้แก่ เจดีย์กู่กุดวัดจามเทวี เป็นเจดีย์ทรงปราสาทมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสซ้อนลดหลั่นกันทั้งชั้น แต่ละชั้นมีซุ้มจะนำด้านละ 3 ซุ้มภายในประดิษฐาน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	5 ก.พ. 2554	16	5683	5

นครลำพูนแต่เดิมเคยเป็นศูนย์กลาง
ความเจริญรุ่งเรืองทั้งศิลปวัฒนธรรม การเมือง
การปกครองรวมทั้งการค้าขายที่มั่งคั่ง อาณาจักร
หริภุญไชยถือกำเนิดขึ้นในดินแดนแห่งนี้และยัง
ถือได้ว่าเป็นปฐมอาณาจักรที่มีความเก่าแก่ที่สุด
ดังนั้นนครลำพูนจึงเป็นเมืองที่เก่าแก่และสำคัญ
มีชื่อเสียงในด้านศิลปกรรมที่สวยงาม

พระพุทธรูปยืน ทุกมุมจะประดับด้วยเจดีย์ขนาดเล็ก รูปแบบของเจดีย์ถูกดัดแปลง
สร้างในสมัยรัชกาลของพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช (สวาวดีสิทธิ) ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 17
- 18 เนื่องจากพบศิลาจารึก ลพ.2 ซึ่งศาสตราจารย์เชลล์และสมเด็จพระเจ้า
บรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ พบฝังอยู่ในดินตรงเชิงพระธาตุเจดีย์ถูกดัด
หลักฐานนี้กล่าวถึงการปฏิสังขรณ์เจดีย์ซึ่งได้หักพังเนื่องจากเกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่
ใกล้ ๆ กับเจดีย์ถูกดัดจะมีเจดีย์ทรงปราสาทขนาดเล็กรูปแปดเหลี่ยม หรือรัตนเจดีย์
ซึ่งเป็นเจดีย์ก่อด้วยอิฐ เรือนธาตุแต่ละด้านมีซุ้มจะนำประดิษฐานพระพุทธรูปยืน
รูปแบบของซุ้มจะนำกรอบซุ้มประกอบจากส่วนโค้ง 3 วง มีร่องรอยของแถว
ใบระกาซึ่งแต่ละใบเป็นรูปสามเหลี่ยมทรงสูง ในที่นี้อาจจะเกี่ยวข้องกับรูปทรง
ฝักเพกาประดับซุ้มกรอบในศิลปะพุกาม ซึ่งมีชื่อเรียกซุ้มในลักษณะนี้ว่า "ซุ้มเคล็ก"

เจดีย์คู่ข้าง เป็นเจดีย์ก่ออิฐรูปทรงกระบอก จากการศึกษาเปรียบเทียบ
รูปแบบของเจดีย์พบว่า น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากเจดีย์บอ บอ คยี่เมืองศรี
เกษตราทางตอนใต้ของพม่า ซึ่งรูปทรงโดยสมบูรณ์ของเจดีย์คู่ข้างก็น่าจะมียอด
ทรงกรวยคว่ำแบบเดียวกับเจดีย์บอ บอ คยี่

นอกจากนี้ยังปรากฏพระธาตุและเจดีย์ที่ได้มีการบูรณะในสมัยหลัง
หลังอีก เช่นเจดีย์วัดพระยืน สร้างบนยกพื้นเป็นชั้นลดหลั่น ลานทักษิณชั้นบนมี
เจดีย์ขนาดเล็กประจำมุม แบบอย่างเช่นนี้มีอยู่ก่อนในศิลปะพุกาม เรือนธาตุเป็น
รูปทรงสี่เหลี่ยม จะนำยื่นออกทั้ง 4 ด้านเหนือเรือนธาตุเป็นหลังคาลาดรองรับ
ชูดานซ้อนต่อยอดทรงระฆัง บัลลังก์ ปลีและปล้องโฉน ตามศิลาจารึกวัดพระยืน
กล่าวว่า พระสุมนเถระสร้างเสริมพระอัฐารส เมื่อ จ.ศ.732 (พ.ศ.1913) สำหรับ
เจดีย์วัดพระยืนองค์ปัจจุบัน เจ้าหลวงอินททยงยศ เจ้าผู้ครองนครลำพูน ได้ให้
หนานปัญญาเมือง ชาวบ้านหนองเล็งซึ่งเป็นช่างประจำคุ้มหลวง เป็นผู้ออกแบบและ
ควบคุมการก่อสร้างเจดีย์ขึ้นใหม่แทนองค์เดิม

เจดีย์วัดเกาะกลาง อำเภอป่าซาง เป็นเจดีย์ทรงปราสาทก่อด้วยอิฐทรง
ยังไม่สูงโปร่งฐานฐานชาดุมขนาดเล็ก ฝังอยู่ในรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกเก็จออก
จากด้านทั้ง 4 เพื่อเป็นบานของจตุรมุข ส่วนกลางคือเรือนธาตุเป็นแท่งทึบทรง
สี่เหลี่ยม ประดับเสาอิงทั้ง 4 และมีการประดับกานบนและกานล่างด้วยลายโปร่ง

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	15 ก.พ. 2556	16	3683	5

ซึ่งประกอบ จากดอก ใบ ก้านเรียกว่า ลายเครือล้านนา เจดีย์องค์นี้สันนิษฐานว่า
คงสร้างขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21

พระธาตุดอยสุเทพ เป็นเจดีย์ที่มีลักษณะฐานบัวลูกแก้วสองชั้นย่อเก็จต่อ
จากฐานบัวลูกแก้วเป็นฐานเขียงกลมสามชั้นรับฐานบัวลูกแก้วสามชั้น ตั้งรับองค์
ระฆังกลม บัลลังก์ย่อเหลี่ยมเป็นเจดีย์ที่สืบทอดรูปแบบประเพณีมาในช่วงปลาย
พุทธศตวรรษที่ 20 ต่อต้นพุทธศตวรรษที่ 21 ในสมัยของพระเจ้าติโลกราช จาก
การศึกษารูปแบบของเจดีย์พระธาตุดอยสุเทพทำให้เชื่อว่าพระองค์ทรงโปรดให้ก่อ
เจดีย์องค์ปัจจุบันครอบเจดีย์องค์เดิม ซึ่งสร้างในสมัยพระเจ้าอาทิตยราชในปลาย
พุทธศตวรรษที่ 17 องค์เดิมนั้นเป็นเจดีย์ทรงปราสาทสร้างเพื่อประดิษฐานพระ
บรมธาตุและได้มีการบูรณะสืบต่อกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สถาปัตยกรรมของล้านนาที่พบเหลืออยู่ในลำพูนทุกวันนี้ส่วนใหญ่ได้
รับการบูรณะปฏิสังขรณ์มาแล้ว จากการสำรวจและบูรณะโบราณสถานต่างๆ นี้เอง
ทำให้พบหลักฐานและตำนานของการก่อสร้างเจดีย์องค์ต่างๆ ของเมืองสุพรรณ
ไชยอันเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่จะสืบค้นถึงต้นกำเนิดได้โดยง่าย

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th